راهکارهای توسعه امنیت سرمایه گذاری در استان تهران

میلاد میر[1]

بررسی وضعیت شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران بیان‌کننده آن است که وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۹ نسبت به زمستان ۱۳۹۸ بدتر شده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که ثبات در متغیرهای اقتصاد کلان از جمله نرخ ارز و تورم و عملکرد دولت از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری هستند و تقریباً هم‌زمان با دوره‌هایی که بی‌ثباتی در متغیرهای کلان تشدید شده و دولت عملکرد ضعیف‌تری نسبت به قبل داشته است، کمیت شاخص یادشده افزایش یافته که این، به معنای بدتر شدن وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری است. وضعیت نامناسب امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران – و به‌تبع کل کشور – می‌تواند از کانال‌های کاهش سرمایه‌گذاری، تضعیف بخش مولد و افزایش بی‌ثباتی در اقتصاد، کاهش اشتغال‌زایی و تعمیق فقر و وابستگی به خارج، تهدیدکننده امنیت اقتصادی و ملی کشور باشد. ازاین‌رو، راهکارهای زیر به‌منظور بهبود وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری پیشنهاد می‌شوند: ۱– سیاست‌های اقتصادی ثبات‌گرا، ۲– سیاست‌های تنش‌زدای بین‌المللی، ۳– اجتناب مسئولان ملی و استانی از دادن وعده‌های خوش‌بینانه و ۴– ایجاد فضای باثبات برای تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری

کلید واژه:استان تهران، عملکرد دولت، بی ثباتی.

بیشتر اقتصاددانان امنیت سرمایه‌گذاری و فضای باثبات اقتصادی را از مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر رشد و توسعه اقتصادی می‌دانند. در صورتی که امنیت سرمایه‌گذاری در کشورهای درحال‌توسعه تضمین شود، میل و رغبت سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی برای سرمایه‌گذاری در کشور مقصد افزایش می‌یابد که به‌تبع این موضوع افزایش امکان بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی، ایجاد اشتغال و دستیابی به دانش و فناوری به‌روز را برای کشور مقصد به همراه دارد. با توجه به آنکه فقدان سرمایه‌گذاری به‌عنوان یکی از دلایل اصلی گرفتاری کشورهای توسعه‌نیافته در دور باطل فقر و توسعه‌نیافتگی به شمار می‌آید، امنیت سرمایه‌گذاری برای این کشورها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. روند کاهشی سرمایه‌گذاری بخش خصوصی طی دهه‌های اخیر و فرار سرمایه‌های مادی و انسانی به خارج از کشور بیان‌کننده وجود موانع پیش روی سرمایه‌گذاری در کشور است که پایین بودن امنیت سرمایه‌گذاری می‌تواند یکی از موانع موجود بر سر راه سرمایه‌گذاری باشد. در این گزارش، به بررسی راهکارهای توسعه امنیت سرمایه‌گذاری استان تهران می‌پردازیم. در بخش نخست، به بررسی وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران می‌پردازیم. بخش دوم، به ملاحظات امنیت اقتصادی اختصاص دارد و در نهایت، در بخش سوم، نتیجه‌گیری و پیشنهادها ارایه می‌شوند.

۱– پژوهشگر گروه اقتصاد مقاومتی و برآورد اقتصادی، مرکز پژوهشی امنیت اقتصادی تدبیر، تهران، ایران mir.milad91@yahoo.com

۱- امنیت سرمایه‌گذاری و شاخص اندازه‌گیری آن

امنیت سرمایه‌گذاری یکی از مهم‌ترین ابعاد امنیت اقتصادی به شمار می‌رود که در آن امکان سرمایه‌گذاری فارغ از ابهام و تردید در خصوص اجرا نشدن تعهدات و مطالبات وجود دارد و سرمایه‌گذاران به برخورداری از ثمره فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند اطمینان دارند. امنیت سرمایه‌گذاری دارای ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است و نمی‌توان بهبود وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری را تنها به بهبود عملکرد اقتصادی وابسته دانست. در واقع، امنیت سرمایه‌گذاری محصول کارکرد هماهنگ بسیاری از نهادهای مرتبط شامل نهادهای اقتصادی و مالی، قضایی، اداری و اجتماعی یک کشور است. ازاین‌رو، سطح امنیت سرمایه‌گذاری به نحوه عملکرد نهادهای یادشده بستگی دارد و در صورتی که بخواهیم یک شاخص کمی برای ارزیابی امنیت سرمایه‌گذاری در نظر بگیریم شاخص موردنظر باید دربرگیرنده مؤلفه‌های مرتبط با عملکرد نهاده‌های نهادهای اقتصادی و مالی، قضایی، اداری و اجتماعی باشد.

پیشینه ساخت «شاخص امنیت سرمایه‌گذاری» و مؤلفه‌های آن در ایران به سال ۱۳۹۵ برمی‌گردد که توسط مرکز پژوهش‌های مجلس آغاز شد. براساس این، شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران شامل ۷ نماگر تعریف و تضمین حقوق مالکیت، ثبات اقتصاد کلان، ثبات و پیش‌بینی مقررات و رویه‌های اجرایی، شفافیت و سلامت اداری، فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی، مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض و عملکرد دولت است که در مجموع، ۳۷ مؤلفه را شامل می‌شوند.

مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده شاخص امنیت سرمایه‌گذاری شامل دو دسته مؤلفه‌های آماری و پیمایشی هستند، مؤلفه‌های آماری با استفاده از داده‌ها و اطلاعات کسب شده از نهادهای مربوط ساخته شده‌اند و اطلاعات مربوط به مؤلفه‌های پیمایشی از طریق نظرسنجی‌های صورت گرفته از فعالان اقتصادی به‌دست‌آمده است.

نتایج حاصل از آخرین ارزیابی‌های صورت گرفته از وضعیت مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران برای بهار ۱۳۹۹ در نمودار شماره ۱، ارایه شده است. کمیت داده شده به شاخص امنیت سرمایه‌گذاری و مؤلفه‌های آن یک عدد از صفر تا ۱۰ است و هرچقدر کمیت موردنظر به صفر نزدیک‌تر باشد، بیان‌کننده مطلوب بودن شاخص امنیت سرمایه‌گذاری و مؤلفه‌های آن است. براساس آخرین مطالعه صورت گرفته در بهار ۱۳۹۹، میانگین مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران برابر ۵/۷۷ است.

در صورتی که امنیت سرمایه‌گذاری در کشورهای درحال‌توسعه تضمین شود، میل و رغبت سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی برای سرمایه‌گذاری در کشور مقصد افزایش می‌یابد که به‌تبع این موضوع افزایش امکان بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی، ایجاد اشتغال و دستیابی به دانش و فناوری به‌روز را برای کشور مقصد به همراه دارد.

نمودار ۱- امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران برحسب مؤلفه‌های آماری در بهار ۱۳۹۹

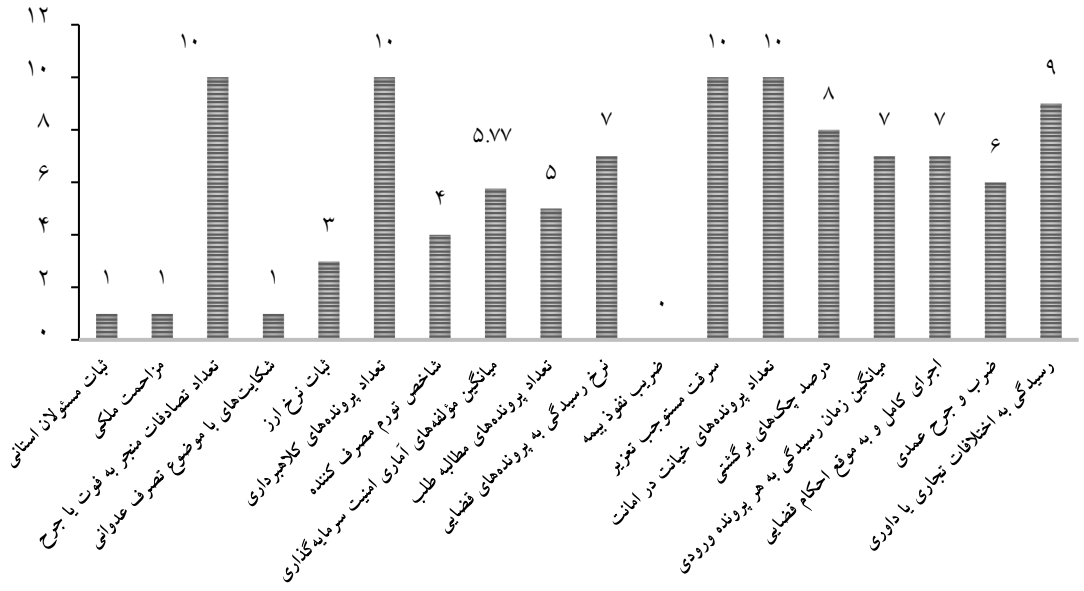

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس.

ملاحظه می‌شود که از منظر میانگین مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران، وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری از پاییز ۱۳۹۷ تا تابستان ۱۳۹۸ بهبود یافته، اما پس از آن، شاخص مزبور روند افزایشی داشته که این موضوع بیان‌کننده بدتر شدن وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری است.

نمودار ۲- میانگین مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران

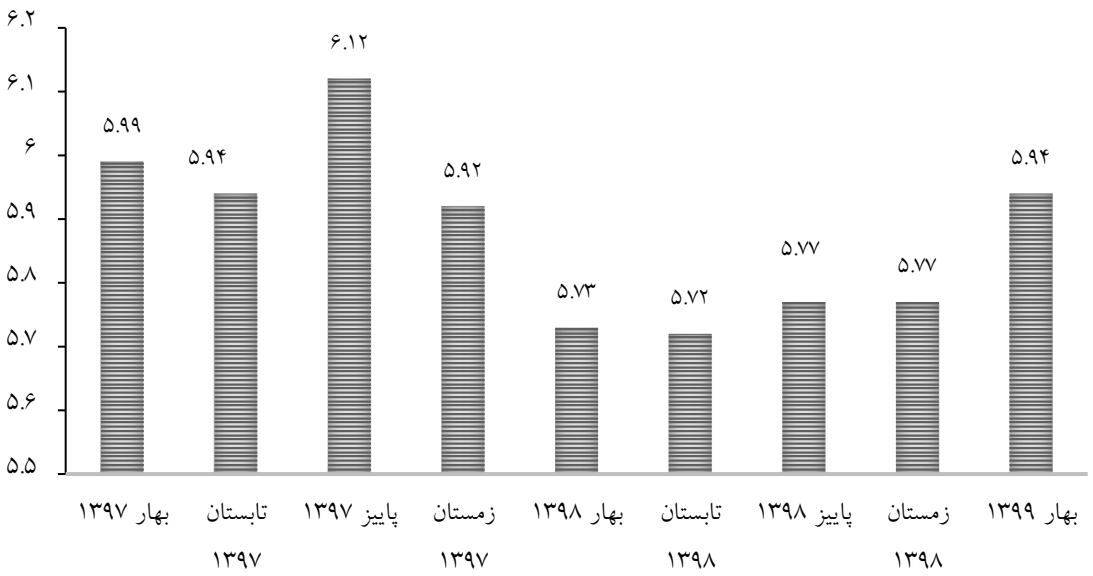

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس.

همان‌طور که نمودار شماره ۳، نشان می‌دهد، شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران برحسب مؤلفه‌های پیمایشی از بهار ۱۳۹۷ تا پاییز ۱۳۹۷ روند افزایشی داشته است، به‌طوری که در پاییز ۱۳۹۷ شاخص یادشده بدترین وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری را در استان تهران نشان می‌دهد. از پاییز ۱۳۹۷ به بعد، از دید فعالان اقتصادی امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران روند رو به بهبودی داشته است، بااین‌حال، شاخص مزبور از پاییز ۱۳۹۸ به بعد، دوباره روند افزایشی در پیش گرفته که این موضوع بدتر شدن وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری را در استان تهران نشان می‌دهد.

نمودار ۳- شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران برحسب مؤلفه‌های پیمایشی

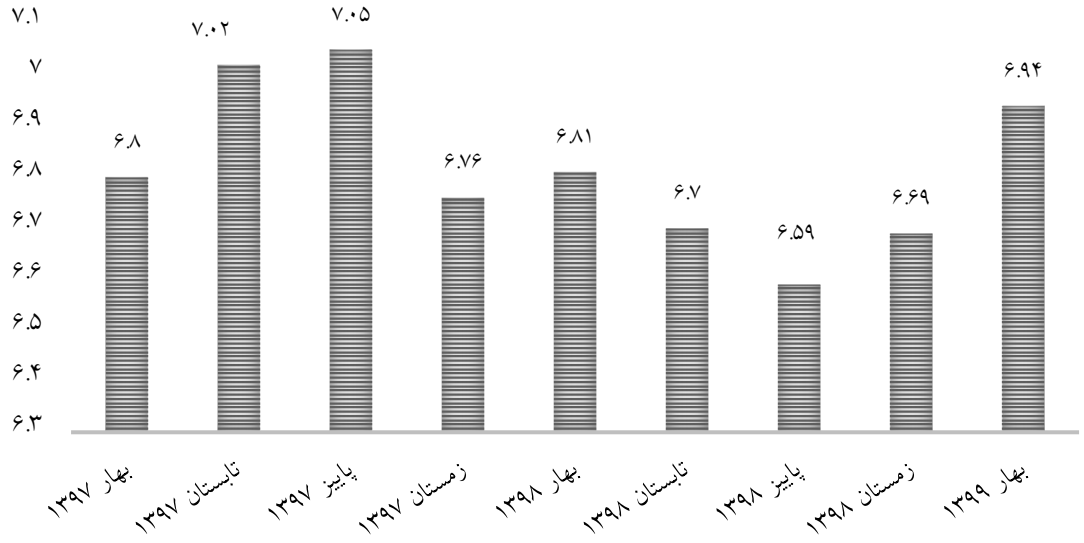

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس.

نمودار شماره ٤، روند شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری را برای استان تهران از بهار ۱۳۹۷ تا بهار ۱۳۹۹ نشان می‌دهد. با محاسبه میانگین وزنی مؤلفه‌های آماری و پیمایشی، شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری محاسبه می‌شود. براساس این، شاخص مزبور در ابتدا روند نوسانی داشته، اما از پاییز ۱۳۹۸ به بعد، روند آن افزایشی بوده که این، به معنای بدتر شدن وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری است. در بهار ۱۳۹۹ برای شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران کمیت ٦/٧٤ به‌دست آمده، در حالی که برای زمستان همان سال این کمیت معادل ٦/٥ بوده است. در واقع، وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۹ نسبت به زمستان ۱۳۹۸ بدتر شده است.

آنچه برای فعالان اقتصادی مهم است و در تصمیم‌گیری آنها برای سرمایه‌گذاری تأثیر می‌گذارد، درک آنها از شرایط موجود در اقتصاد است که برای این موضوع تنها به آمار و اطلاعات رسمی تکیه نمی‌کنند.

نمودار ٤- روند شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران

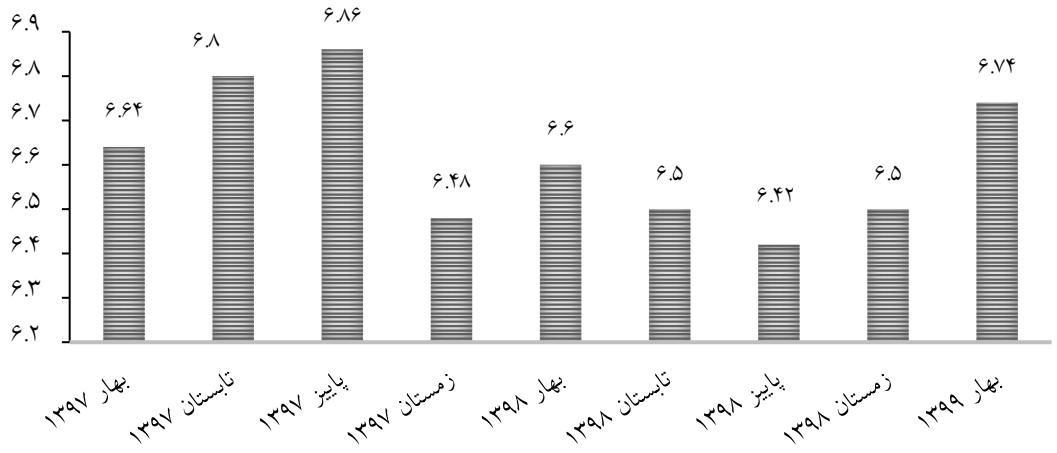

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس.

بررسی روند شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران بیان‌کننده بدتر شدن وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۹ است. یادآوری می‌شود، در تمام مطالعات انجام شده برای اندازه‌گیری کمیت شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری، همواره بین میانگین مؤلفه‌های پیمایشی و مؤلفه‌های آماری شکاف وجود داشته، به‌گونه‌ای که کمیت محاسبه شده برای مؤلفه‌های پیمایشی بیشتر از کمیت ارایه شده توسط مؤلفه‌های آماری است. ازاین‌رو، اتکای صرف به شاخص مؤلفه‌های آماری، تحلیل و تفسیر امنیت سرمایه‌گذاری را با تورش همراه می‌کند. به عبارت دیگر، این اتفاق بیان‌کننده آن بوده که آنچه برای فعالان اقتصادی مهم است و در تصمیم‌گیری آنها برای سرمایه‌گذاری تأثیر می‌گذارد، درک آنها از شرایط موجود در اقتصاد است که برای این موضوع تنها به آمار و اطلاعات رسمی تکیه نمی‌کنند.

نمودار ۵- نماگرهای شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران در بهار ۱۳۹۹

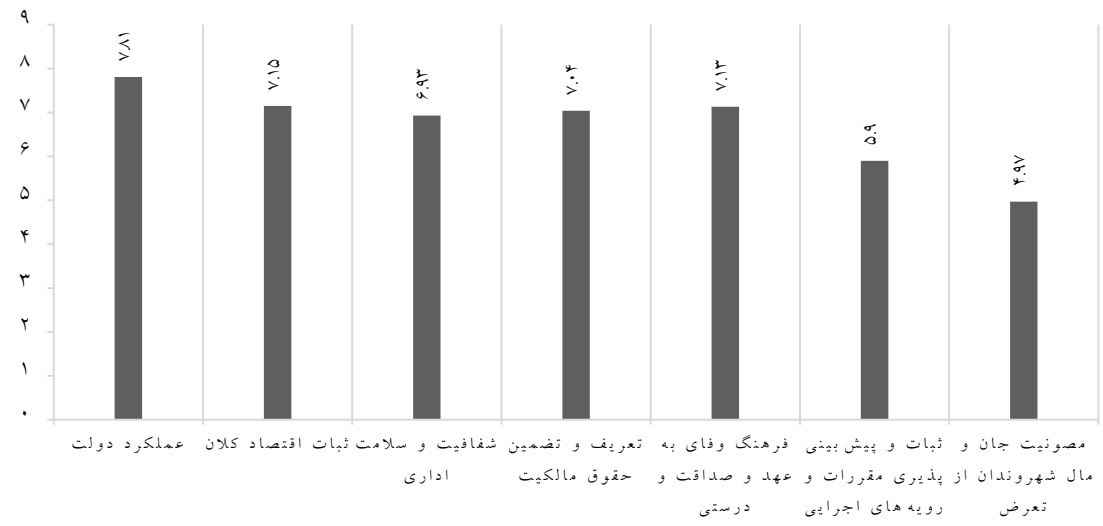

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس.

بررسی وضعیت نماگرهای توضیح‌دهنده شاخص امنیت سرمایه‌گذاری نشان‌دهنده آن است که تقریباً در هیچ‌کدام از نماگرها وضعیت مطلوبی را شاهد نیستیم؛ بااین‌حال، وضعیت نماگرهای عملکرد دولت و ثبات اقتصادی بدتر از سایر نماگرهاست.

از سوی دیگر، وضعیت نامناسب شاخص محیط کسب‌وکار و مؤلفه‌های آن می‌تواند به‌نوعی بیان‌کننده نامناسب بودن وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری باشد. با وجود آنکه بیشتر مؤلفه‌های تأثیرگذار بر شاخص محیط کسب‌وکار بر شاخص امنیت سرمایه‌گذاری نیز تأثیرگذارند، اما تأثیرپذیری مشترک شاخص امنیت سرمایه‌گذاری و شاخص محیط کسب‌وکار از برخی مؤلفه‌ها ملموس‌تر بوده که در ادامه، وضعیت برخی از این مؤلفه‌ها برای بهار ۱۳۹۹ در استان تهران ارایه شده است.

جدول ۱- برخی مؤلفه‌های پیمایشی تأثیرگذار بر شاخص محیط کسب‌وکار برای استان تهران (بهار ۱۳۹۹)

مؤلفه	کمیت
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک و...	۷/۳۸
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۶/۲۳
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۷۶
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	۸/۱۵
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۸۷
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت‌های اقتصادی	۶/۹۲
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایت‌ها و پیگرد مؤثر متجاوزان به حقوق دیگران	۷/۳۵
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار	۶/۶۹
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۷/۱۲

مأخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق ایران.

کمیت مؤلفه‌های ارایه شده بین صفر تا ۱۰ است و هرچه کمیت مؤلفه‌ای به ۱۰ نزدیک‌تر باشد بیان‌کننده بدتر بودن وضعیت آن است؛ براساس این، هیچ‌کدام از مؤلفه‌ها ارایه شده در وضعیت مناسبی قرار ندارند. دراین‌بین، مؤلفه‌های غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها و برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک و...، از وضعیت بدتری نسبت به سایر مؤلفه برخوردارند.

براساس نظریه‌های اقتصادی، متغیرهای متعددی از جمله: نرخ ارز، نرخ تورم، تغییرات مواد اولیه تولید، نرخ بازده حقیقی سرمایه، نرخ بهره و... بر سرمایه‌گذاری تأثیرگذارند. نوسانات متغیرهای یادشده به بی‌ثباتی فضای اقتصاد کلان منجر می‌شود و امنیت سرمایه‌گذاری را به خطر می‌اندازد. نوسانات شدید نرخ ارز، نرخ تورم و تغییرات قیمت مواد اولیه تولید از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر امنیت سرمایه‌گذاری در سال‌های اخیر بوده است. از سوی دیگر، باید توجه کرد، بی‌ثباتی و نااطمینانی در فضای اقتصاد کلان موجب جذابیت بیشتر سفته‌بازی، سوداگری و دلالی نسبت به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد می‌شود و امنیت سرمایه‌گذاری را در بخش مولد کاهش می‌دهد که این اتفاق‌ها در سال‌های اخیر به‌وضوح در کشور مشاهده شده است.

از سوی دیگر، عملکرد نامناسب دولت به‌نوعی بیان‌کننده ناتوانی دولت در کنترل بحران‌های موجود،

برقراری ثبات اقتصادی از طریق رفع عدم تعادل‌های به‌وجود آمده در اقتصاد، برقراری ثبات سیاسی و کارآیی سیاست‌ها اتخاذ شده در حوزه‌های سیاسی و اقتصادی کشور است. سیاست‌های اقتصادی هم در تصویب و نوع سیاست و هم در مرحله اجرا تأثیر بسزایی در امنیت سرمایه‌گذاری دارند. در ایران به‌طور معمول تصمیمات و سیاست‌ها به‌عنوان مسکن کوتاه‌مدت و با این بهانه که باید به‌سرعت چاره‌ای اندیشید، تجویز می‌شوند و این اتفاق موجب بی‌ثباتی و نااطمینانی در اقتصاد می‌شود و ریسک سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهد. در واقع، معضل کاهش امنیت سرمایه‌گذاری توسط سیاست‌های اقتصادی دولت به دو جنبه اتخاذ و اجرای سیاست اشتباه و تغییر مداوم و بی‌ثباتی سیاست‌ها برمی‌گردد.

ثبات سیاسی نیز می‌تواند به امنیت سرمایه‌گذاری و افزایش آن کمک کند. در واقع، ثبات سیاسی هم از منظر تغییر و تحولات جناحی و تغییر مدیران و مسئولان بلندپایه و هم از منظر ناآرامی‌ها، اغتشاشات، درگیری‌های نظامی، جنگ و روابط سیاسی بین کشورها می‌تواند در ایجاد فضای امن اقتصادی و سرمایه‌گذاری بسیار مهم و مؤثر باشد.

تغییر مداوم مدیران حاشیه ناامنی برای آنان ایجاد می‌کند و باعث می‌شود برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌های خود را با دید کوتاه‌مدت ببینند و به دنبال حفظ منافع خود و گروه خود باشند، زیرا کارنامه عملکرد آنان در یک دوره زمانی کوتاه‌مدت بسته خواهد شد. از آنجا که اصلاحات ساختاری تنها با پی‌گیری مستمر و با گذشت زمان امکان‌پذیر است، ازاین‌رو، تغییرات کوتاه‌مدت به نتایج گاه متناقض عملکرد آنان منجر خواهد شد و به ناامنی اقتصاد دامن خواهد زد. عوامل دیگری مانند جنگ داخلی و اغتشاش از آنجا که چهره نظم عمومی را مخدوش می‌کند، ممکن است مسایل دیگری را که حتی توجیه اقتصادی ندارند، در اولویت قرار دهد. هریک از این بحران‌ها امنیت سرمایه‌گذاری را به خطر می‌اندازد و موجب تعویق سرمایه‌گذاری می‌شود.

شفافیت و سلامت اداری نیز از مؤلفه‌های مهم تأثیرگذار بر امنیت سرمایه‌گذاری به شمار می‌رود. سطح بالای فساد مالی و اقتصادی که با عدم شفافیت اداری گسترش می‌یابد، از یک سو، موجب ناکارآمدی سیاست‌های دولتی و ضعف حاکمیت می‌شود و از سوی دیگر، با تغییر بنیادی در محیط اقتصادی، سرمایه‌گذاری مولد را کاهش می‌دهد. فساد مالی و اقتصادی در عمل موجب می‌شود با تغییر محیط سرمایه‌گذاری فعالیت‌های اقتصادی از شکل مولد به سوی رانت‌ها و شکل زیرزمینی آن سوق یابد.

بی‌ثباتی و نااطمینانی در فضای اقتصاد کلان موجب جذابیت بیشتر سفته‌بازی، سوداگری و دلالی نسبت به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد می‌شود و امنیت سرمایه‌گذاری را در بخش مولد کاهش می‌دهد که این اتفاق‌ها در سال‌های اخیر به‌وضوح در کشور مشاهده شده است.

ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی نیز از دیگر عوامل تأثیرگذار بر امنیت سرمایه‌گذاری است. تردیدی نیست که قوانین نیز به اقتضای زمان باید تغییر کنند، اما گاهی این تغییرات به‌حدی است که با قوانین موجود یا سابق در تضاد کامل قرار می‌گیرند. این تغییرات علاوه بر برهم زدن نظم بازار و ایجاد رانت برای گروهی خاص، برای سرمایه‌گذاران سیگنال منفی ارسال می‌کند، زیرا ممکن است با تغییر قوانین یا تصویب قوانین جدید سرمایه آنان به خطر بیفتد. البته، در برخی موارد، فقدان قانون شفاف نیز می‌تواند به امنیت سرمایه‌گذاری آسیب برساند.

تغییرات پی‌درپی قوانین و مقررات، تصویب قوانین ناسخ و منسوخ، وضع الحاقیه‌های متعدد به قوانین در کنار عدم اجرای برخی قوانین، از مهم‌ترین آسیب‌های نظام قانون‌گذاری کشورهای درحال‌توسعه است که پیش‌بینی‌پذیری محیط سرمایه‌گذاری و امنیت سرمایه‌گذاری را مختل می‌کند. این اتفاق‌نظر وجود دارد که نظام قانونی کشور با تورم قوانین و خدشه‌دار شدن امنیت حقوقی مواجه است، وجود قوانین متعدد و متناقض نه‌تنها باعث طولانی شدن روند اجرای سیاست‌ها می‌شود، بلکه موجب گره خوردن امور، عدم شفافیت و سلامت اداری، امکان ایجاد رانت و... می‌شود که این موضوع به کاهش ضریب امنیت سرمایه‌گذاری منجر می‌شود.

۲- ملاحظات امنیت اقتصادی

امنیت سرمایه‌گذاری دارای ابعاد اقتصادی، سیاسی و اجتماعی است؛ ازاین‌رو، از متغیرهای اقتصادی، سیاسی و اجتماعی متأثر می‌شود. عملکرد دولت، ثبات اقتصاد کلان، شفافیت و سلامت اداری، تعریف و تضمین حقوق مالکیت، ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی، مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض، فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی، از جمله مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر امنیت سرمایه‌گذاری هستند که از مجموعه آنها به‌عنوان شاخص امنیت ملی سرمایه‌گذاری یاد می‌شود. وضعیت نامناسب هرکدام از متغیرهای بیان شده تأثیر منفی بر امنیت سرمایه‌گذاری دارد؛ وضعیت نامناسب امنیت سرمایه‌گذاری می‌تواند از کانال‌های زیر امنیت اقتصادی کشور را با مخاطره مواجه کند:

- تضعیف بخش مولد و تشدید بی‌ثباتی در اقتصاد

فقدان امنیت سرمایه‌گذاری هم می‌تواند از بی‌ثباتی اقتصاد تأثیر پذیرد و هم می‌تواند تشدید بی‌ثباتی را در اقتصاد به دنبال داشته باشد؛ فقدان امنیت سرمایه‌گذاری باعث افزایش ریسک و نااطمینانی خواهد شد که این موضوع کاهش میل و رغبت فعالان اقتصادی را به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد به همراه خواهد داشت. در نتیجه کاهش سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولیدی، به‌طور معمول نقدینگی به سمت بازارهای رقیب تولید هدایت می‌شود که این موضوع از یک سو، باعث تقویت بخش غیرمولد و از سوی دیگر، موجب تضعیف بنیه تولید می‌شود. سرازیر شدن نقدینگی به سمت بازارهای ارز، طلا، سکه و مسکن و افزایش

قیمت در بازارهای یادشده باعث تشدید بی‌ثباتی در اقتصاد می‌شود که این موضوع ریسک و نااطمینانی را در اقتصاد افزایش می‌دهد.

- کاهش اشتغال‌زایی و تعمیق فقر

وضعیت نامناسب امنیت سرمایه‌گذاری به کاهش سرمایه‌گذاری منجر می‌شود که در نتیجه، کاهش اشتغال‌زایی را در پی دارد. با توجه به روند رو به رشد جمعیت، تضعیف اشتغال‌زایی در نهایت، به بیکاری بخشی از نیروی کار منجر می‌شود و این موضوع کاهش درآمد خانوارها و گسترش فقر را به همراه خواهد داشت. گسترش فقر موجب می‌شود مردم برای تأمین مایحتاج زندگی خود به مشاغل کاذب روی آورند. باید توجه کرد که مشاغل کاذب به دلیل ماهیتی که دارند زمینه افزایش جرم و بزهکاری را افزایش می‌دهند و باعث ناامنی اقتصاد می‌شوند. ازاین‌رو، فقر علاوه بر آنکه امنیت اقتصادی را با مخاطره مواجه می‌کند، تهدید جدی برای امنیت ملی نیز به شمار می‌رود.

- وابستگی به خارج

کاهش سرمایه‌گذاری در زیربخش‌های اقتصادی موجب تضعیف توان تولید کشور می‌شود؛ چنانچه کاهش سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد اقتصادی کاهش یابد، ناچار به تأمین مایحتاج کشور از طریق واردات خواهیم شد که این اتفاق افزایش وابستگی بیشتر به خارج از کشور را موجب می‌شود. افزایش وابستگی به خارج از کشور باعث آسیب‌پذیری بیشتر اقتصاد داخلی از شوک‌ها و تحریم‌های بین‌المللی می‌شود و از این منظر امنیت اقتصادی کشور را متزلزل می‌کند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بررسی شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در استان تهران بیان‌کننده آن بوده که از بهار ۱۳۹۷ تا بهار ۱۳۹۹ شاخص مزبور روند پرنوسانی داشته، با وجود این، در بهار ۱۳۹۹ کمیت شاخص یادشده نسبت به زمستان ۱۳۹۸ افزایش یافته است. روند شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به‌گونه‌ای بوده که در دوره‌هایی که نوسانات متغیرهای نرخ ارز و تورم بیشتر شده است و شاهد تشدید بی‌ثباتی در اقتصاد کلان و عملکرد ضعیف دولت بوده‌ایم، وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری بدتر شده است؛ هرچند وضعیت نامناسب اقتصادی و عملکرد ضعیف دولت تنها دلیل بدتر شدن امنیت اقتصادی نیست، اما موارد یادشده از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر روند شاخص امنیت سرمایه‌گذاری بوده‌اند. براساس عوامل مهم تأثیرگذار بر شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری، راهکارهای زیر به‌منظور بهبود وضعیت امنیت سرمایه‌گذار پیشنهاد می‌شوند:

- سیاست‌های اقتصادی ثبات‌گرا

بررسی مؤلفه‌های شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری بیان‌کننده آن است که نوسانات نرخ ارز و تورم باعث ایجاد نااطمینانی و افزایش ریسک در اقتصاد می‌شود و همین موضوع، بر امنیت سرمایه‌گذاری کشور تأثیر منفی دارد. ازاین‌رو، اتخاذ سیاست‌های اقتصادی ثبات‌گرا و نظارت بیشتر و کنترل قدرت قیمت‌گذاری، می‌تواند به کنترل تورم و ایجاد ثبات و آرامش در بازار ارز منجر شود که این موضوع تأثیر مثبتی بر امنیت سرمایه‌گذاری و به‌تبع، روند سرمایه‌گذاری در کشور خواهد داشت.

– سیاست‌های تنش‌زدای بین‌المللی

یکی از مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده نماگر عملکرد دولت در شاخص امنیت سرمایه‌گذاری، اختلال در کسب‌وکار به دلیل تحریم‌های خارجی است. وضعیت نامناسب نماگر مزبور حاکی از آن است که تحریم‌های خارجی تأثیر منفی بر امنیت سرمایه‌گذاری دارد؛ ازاین‌رو، ایجاد ثبات سیاسی و روابط مسالمت‌آمیز بین‌المللی باعث کاهش نوسانات اقتصادی می‌شود و فضای باثبات سیاسی – اقتصادی را برای کشور به همراه دارد. این شرایط از طریق تأثیر مثبتی که بر امنیت سرمایه‌گذاری دارد موجب ایجاد چشم‌انداز روشن نسبت به سرمایه‌گذاری می‌شود و فعالان اقتصادی را به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد ترغیب می‌کند.

– اجتناب مسئولان ملی و استانی از دادن وعده‌های خوش‌بینانه

بررسی نتایج حاصل از نظرسنجی فعالان اقتصادی بیان‌کننده آن است که به‌طور معمول در دوره‌هایی که شاخص امنیت سرمایه‌گذاری بدتر شده، مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده» نامناسب ارزیابی شده و این موضوع بیان‌کننده حساسیت فعالان اقتصادی به وعده‌های مسئولان ملی و همچنین تأثیر بالای قول‌ها و وعده‌های مسئولان ملی بر امنیت سرمایه‌گذاری است. ازاین‌رو، پیشنهاد می‌شود مسئولان ملی و استانی، در خصوص قول‌ها و وعده‌های خود بیشتر تأمل کنند و در صورتی که احتمال تحقق وعده‌های خود را اندک می‌دانند، از اعلام آن خودداری کنند، زیرا در غیر این صورت، عدم تحقق وعده‌های داده شده موجب بی‌اعتمادی و بدبینی فعالان اقتصادی به حکومت می‌شود و بر امنیت سرمایه‌گذاری آثار منفی می‌گذارد.

– ایجاد فضای باثبات برای تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری

امنیت سرمایه‌گذاری متأثر از وجود امنیت سیاسی و اقتصادی در کشور است. ایجاد ثبات سیاسی و ثبات در متغیرهای کلان اقتصادی، ثبات در قوانین و مقررات و شفاف‌سازی تصمیمات و اقدام‌های مسئولان اجرایی، موجب تقویت امنیت سرمایه‌گذاری می‌شود که می‌تواند افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی را به همراه داشته باشد.

کاهش سرمایه‌گذاری در زیربخش‌های اقتصادی موجب تضعیف توان تولید کشور می‌شود؛ چنانچه کاهش سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد اقتصادی کاهش یابد، ناچار به تأمین مایحتاج کشور از طریق واردات خواهیم شد که این اتفاق افزایش وابستگی بیشتر به خارج از کشور را موجب می‌شود.